

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۷۱۳
۵
تدبیر

پڑوہشی پیرامون مدیریت

مؤلف:

علی میری

میری، علی، ۱۳۵۳ -
 تدبیر: پژوهشی پیرامون مدیریت / مؤلف علی میری. --
 مشهد: ضریح آفتاب، ۱۳۸۳. ۱۱۱ ص.
 ISBN 964 - 7738 - 79 - X ۶۵۰۰ ریال
 فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
 کتابنامه: ص. ۱۰۳-۱۱۱.
 ۱. مدیریت (اسلام). الف. عنوان. ب. عنوان: پژوهشی پیرامون مدیریت.
 ۲۹۷/۶۵۸ BP۲۳۲/۶۷/م۹ت۴
 کتابخانه ملی ایران ۸۲ - ۳۷۲۴۱ م



مؤسسه فرهنگی هنری ضریح آفتاب

نام کتاب:	تدبیر (پژوهشی پیرامون مدیریت)
مؤلف:	علی میری
ناشر:	مؤسسه فرهنگی هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب
نوبت چاپ:	اول - بهار ۱۳۸۳
حروفچینی و صفحه آرای:	حسین کوکی ۲۷۶۵۸۰۵
شمارگان:	۳۰۰۰ جلد
قیمت:	۶۵۰۰ ریال
چاپ:	چاپخانه آستان قدس ۴ - ۷۶۲۵۰۰۱

شابک X - ۷۹ - ۷۷۳۸ - ۹۶۴
 ISBN 964 - 7738 - 79 - X


مرکز پخش:

مشهد - خیابان امام خمینی (ره) - جنب سازمان آموزش و پرورش
 دفتر و فروشگاه مرکزی مؤسسه فرهنگی، هنری ضریح آفتاب
 تلفن: ۲۲۱۰۰۴۵ دورنما: ۲۲۱۲۲۲۴

مدیریت

یا

ریاست؟

- 
- رئیس،** افراد را وادار به کار می‌کند
- مدیر،** به افراد در کار الهام می‌بخشد
- رئیس،** وابسته به قدرت است
- مدیر،** به حسن نیت تکیه دارد
- رئیس،** ترس را اشاعه می‌دهد
- مدیر،** حس اعتماد را شایع می‌کند
- رئیس،** می‌گوید: «من»!
- مدیر،** می‌گوید: «ما»!
- رئیس،** خطا کار را نشان می‌دهد
- مدیر،** اشتباه را نشان می‌دهد
- رئیس،** می‌گوید: کار باید انجام شود
- مدیر،** می‌داند: کار چگونه باید انجام شود
- رئیس،** توقع احترام دارد
- مدیر،** احترام را بر می‌انگیزد

بنابراین

مدیر باشید نه رئیس (۱)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه:
	«فصل اول»
۱۷	فلسفه پذیرش و تگاهی علوی بر مسئولیت
	«فصل دوم»
۳۵	نکات مورد توجه در مسئولیت
۳۶	- تهذیب نفس و خودسازی معنوی (الگو بودن)
۳۹	- صداقت در گفتار و کردار و اخلاص در عمل
۴۲	- حسن خلق و معاشرت اسلامی (خوش خلقی)
۴۴	- تواضع، فروتنی و پرهیز از تکبر و خود محوری
۴۹	- داشتن سعه صدر
۵۲	- داشتن روحیه انتقادپذیری
۵۷	- رازداری و امانتداری و وفای به عهد
۵۹	- نکویی در کلام و ثبات در گفتار و رفتار
۶۰	- پرهیز از شعارگرایی (گفتار بدون عمل)
۶۳	- توجه جدی به قانون مداری

- شجاعت و شهامت در تصمیم‌گیری و توکل بر خدا در جمیع امور ۶۵
- رعایت حق و عدل و انصاف در مناسبات اداری ۶۹
- توجه به عزّت و کرامت انسانی و حفظ شئون کارکنان ۷۷
- صیانت و حضانت از اموال عمومی بیت‌المال ۸۶
- حراست از ارزشها ۸۷
- توجه جدی به منابع انسانی و گزینش افراد شایسته و پرهیز از انتخاب مدیران حریص و طماع ۸۹

«فصل سوم»

نگاهی گذرا بر سیره‌ی مدیریتی پیامبر

اکرم (ص) ۹۳

«فصل چهارم»

توصیه‌ها و سفارشات امیرمؤمنان علی (ع)

به مسئولین ۹۹

منابع و مأخذ: ۱۰۳

مقدمه:

بنام آنکه جان را فکرت آموخت
چراغ دل به نور جان برافروخت
ز فضلش هر دو عالم گشت روشن
ز فیضش خاک آدم گشت گلشن
از آن دم گشت پیدا هر دو عالم
و از آن دم شد هویدا جان آدم
در آدم شد پدید این عقل و تمیز
که تا دانست از آن اصل همه چیز
چو خود را دید یک شخص معین
تفکر کرد تا خود چیست من
ز جزوی سوی کلی یک سفر کرد
وز آنجا باز بر عالم گذر کرد
جهان را دید امر اعتباری
چو واحد گشته در اعداد ساری^(۲)
حمد و سپاس فراوان خداوندی را سزااست که به ما نعمت عقل و
تدبیر ارزانی نمود تا بتوانیم به راحتی پیرامون اوضاع و احوال این
جهان پهناور هستی و حتی ماورای آن تفکر و تأمل نماییم.

اینجانب با توجه به سابقه اندک در مسئولیت‌های اداری، همواره در طول دوران خدمت شاهد ضعف و نارسائی مدیریت بوده‌ام، لذا با عزمی راسخ و توکل بر خدا مصمم شدم تا مجموعه‌ی حاضر که خلاصه‌ای است از دانستیهای علم مدیریت و در حقیقت قطره‌ای است از دریای بیکران اطلاعات علمی در حد وسع و توان جهت استفاده و بهره‌برداری مدیران و مسئولان فراهم نمایم چون نقش و جایگاه مدیریت با این کلام خورشید فروزان علم و دانش حضرت علی (ع) بسیار مهم است.

زَوَالِ الدَّوْلِ بِاضْطِنَاعِ السَّفْلِ (۲)

«کارهای بزرگ را به آدمهای پست و فرومایه سپردن باعث نابودی دولتهاست»

فرامانروا و مدیر جامعه چون نهر بزرگی است که از آن جویبارانی سرچشمه می‌گیرند. اگر آب آن نهر شیرین و زلال باشد آب همه جوی‌ها نیز شیرین و گواراست و اگر شور باشد آب همه جویباران نیز شور می‌شود.

شه چو حوضی دان حشم چون لوله‌ها

آب از لوله رود در کــــلوله‌ها

چون که آب جمله از حوضی است پاک

هر یکی آبی دهد خوش ذوقناک

ور در آن حوض آب شور است و پلید

هر یکی لوله همان آرد پدید (۳)

پیامبر گرامی اسلام در این خصوص می فرماید:

صَنَفَانِ مِنَ أُمَّتِي إِذَا صَلَّيَا صَلَّحْتَ أُمَّتِي وَ إِذَا فَسَدَا فَسَدَ أُمَّتِي. قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ هُمَا؟ قَالَ الْفَقَهَاءُ وَالْأَمْرَاءُ (۴)

دو دسته از امت هستند که اگر اصلاح شوند، امت من اصلاح می شوند و اگر فاسد شوند، جامعه اسلامی فاسد می شوند. پرسیدند ای پیامبر خدا این دو صنف چه کسانی هستند؟ فرمود دانشمندان دینی و حاکمان.

البته بنا به فرموده مولا علی (ع) تنها راه روند اصلاح حاکمان و زمامداران نیز استقامت و پایداری مردم است.

«فَلَيْسَتْ تَصْلَحَ الرِّعِيَّةُ إِلَّا بِصَلَاحِ الْوَلَاةِ، وَ لَا تَطْلُعُ الْوَلَاةُ إِلَّا بِاسْتِقَامَةِ الرِّعِيَّةِ» (۵)

کار ملت سامان نیابد مگر با اصلاح زمامداران و زمامداران اصلاح نشوند مگر با استقامت و پایداری مردم

آری؛ ریشه بسیاری از مشکلات مربوط به سوء مدیریت است که بعضی از سازمانها و نهادهای دولتی و خصوصی با آن روبرو است، طرح موضوع مدیریت بحث اداره کردن چیزی نیست که امروز مطرح باشد. بلکه بشر از دیر باز در مسیر زندگی متوجه شده است که برای رسیدن به یک هدف نیاز به بسیج امکانات و هدایت این امکانات و منابع نیاز به اداره کننده داریم که از آن اداره کننده بعنوان مدیر یاد می کنیم.

«مدیریت فرایند بکارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد.»

در جنبه اسلامی و اعتقادی مدیریت عبارتست از:

۱ - **مدیریت نوعی امانتداری است**، بنابراین مدیریت و مسئولیت و اداره یک مجموعه نیز برای مدیر به عنوان امانت تلقی گردیده و امین بودن او یک ضرورت است.

۲ - **مدیریت تکلیف است نه حق**، حق و تکلیف دو کلمه‌اند که باید مفهوم هر یک از این دو را درباره مدیریت ارزیابی کرد. حق به معنی «استفاده بهره و سود» تکلیف یعنی «وظیفه».

۳ - **مدیریت خدمت است نه حکومت**. مدیر اسلامی هرگز مدیریت را برای حاکمیت خویش بر نمی‌گزیند. اگر چنین اندیشه‌ای در ذهن مدیر به وجود آید که او حاکم است نه خادم، دیگر او مدیر اسلامی نخواهد بود.

۴ - **مدیریت بیشتر هدایت است تا حکومت**. حضرت علی (ع) در نامه‌ی معروف خود به مالک اشتر توصیه می‌نماید که در مدیریت از شیوه‌های مستبدانه استفاده نکند، مدیریت و رهبری باید نشأت گرفته از ارزشهای اعتقادی و الهی باشد.

برای روشن و هموار شدن راه پر مسئولیت مدیریت بهتر است حداقل نگاهی کوتاه بر مدیریت حضرت علی (ع) داشته باشیم. امیرالمؤمنین در اولین ساعت‌هایی که برای استقرار حکومت خویش به کوفه وارد شد به مردم خطاب کرد و فرمود:

«با همین چیزهای اندک و شتر و وسایل سفرم بر شما وارد شدم پس اگر با بیش از آنچه داشتم از دیار شما بیرون روم بدون هیچ تردیدی در شمار خیانت پیشگان خواهم بود.»

در این کلام، نکات ارزنده‌ای از مدیریت به چشم می‌خورد که توجه بدانها برای رشد اخلاقی همگان و پیشرفت جامعه در جهت خودکفایی کافی است حضرت علی (ع) در این کلام به مردم هشدار می‌دهد تا زندگی مسئولان جامعه خود را زیر نظر داشته باشند و نیز به مسئولان هشدار می‌دهد که دستیابی آنان به میز و منصب به خاطر افزایش ثروت نباشد بلکه برای خدمت کردن و گره‌گشایی از مشکلات مردم باشد، در حاکمیت اسلامی نگاه مسئول به دنیا باید یک نگاه زاهدانه باشد و دنیا برای او بعنوان یک هدف اصالت نداشته باشد. حضرت علی (ع) الگوی یک مدیریت پاک همراه با رهبری آگاهانه و دلسوزانه بود. آنچنان مدیریت او مدبرانه و در راه تقوا بود که هنوز که هنوز است کارها و گفته‌ها و بینش علی (ع) الگوی بارزی برای نسلهای نو بوده است و تا دنیا دنیاست نام او به عنوان الگوی زهد و تقوا و آگاهی و ابر مرد در مدیریت تاریخ بر قلبها حک خواهد ماند.

به امید اینکه تمامی مدیران ما در سراسر این کشور اسلامی با الهام‌گیری از قرآن کریم و پیروی از دستورات سازنده‌ی آن و نگاهی بر مدیریت تاریخی حضرت علی (ع) و دیگر بزرگ مردان تاریخ بتوانند بعنوان مدیری الگو و نمونه همواره در خدمت هموطنان و هم‌کیشان خود باشند.

در پایان از آنجا که هیچ نوشته‌ای عاری از عیب و نقص نمی‌باشد، یقیناً این مجموعه نیز از این مقوله مستثنی نخواهد بود زیرا هر نویسنده‌ای تراوشات فکری خود را بر روی کاغذ می‌نگارد و طبعاً افکار، اندیشه‌ها و سلیقه‌ها متفاوتند، لذا امید است قصور و کوتاهیهای این شاگرد حقیر را با غمض عین نگریسته و بر این بنده ناچیز خرده نگیرید، اگر چه این منشور بضاعتی مزجات و ران ملخی است تحفه سلیمان بردن اما بدلیل اینکه برگرفته از کلام وحی، سیره نبوی و علوی و دیگر بزرگ مردان تاریخ می‌باشد انشاءالله مورد بهره‌برداری عزیزان قرار گرفته و مؤلفه‌ای بر قلب مدیران و مسئولانی که داعیه‌دار نظام و عاشق و دلسوخته اجرای فرامین الهی در گستره‌ی قلمرو اسلامیند باشد.

از خداوند سبحان می‌خواهم این گام کوچک بنده عاصی، در راه انجام وظیفه به حساب آید و مورد رضایت و خشنودی او قرار گیرد.
سخن را با چند دعا الهام گرفته از ادعیه‌ی اولیاء الهی به پایان می‌بریم:

إِلَهِي عَمْرٍس مَا كَانَ عَمْرٍس بِذَلَّةٍ فِي سَطَاعَتِكَ قَادًا كَانَ عَمْرٍس
مَرْتَنًا لِلشَّيْطَانِ فَاقْبِضْ عَلَيَّ إِلَيْكَ قَبْلَ أَنْ يَسْبِقَ مَقْتُكَ إِلَيَّ أَوْ يَسْتَحْكِمَ
غَضَبَكَ عَلَيَّ (۶)

خدایا عمرم را طولانی فرما مادامی که عمرم در راه طاعت تو صرف شود و هر گاه
عمرم چراگاه شیطان شد پس از آن مرا قبض روح فرما قبل از آنکه خشم تو بر من
سبقت گیرد و یا غضبت بر من حتمی شود.

الهی نفسی ده که حلقه بندگی تو در گوش کند، جانی ده که زهر
حکمت تو به طبع نوش کند؛ و الهی نگاه دار تا پریشان نشویم، براه دار
تا پشیمان نشویم برافروز تا در تاریکی نمانیم، بیاموز تا شریعت
بدانیم (۷)

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنِ الَّذِي كَانَ مِنَّا مَنَافَسَةً فِي سُلْطَانٍ، وَ
لَا اِتِّمَاسَ شَيْءٍ مِنْ فَضُولِ الْخَطَامِ، وَ لَكِنْ لِنَرْدِ الْمَعَالِمِ مِنْ دِينِكَ، وَ
نُظْهِرِ الْأَضْلَاجَ فِي بِلَادِكَ، فَيَأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِكَ، وَ تَقَامَ
الْمُعْطَلَةُ مِنْ خَدَوَدِكَ (۸)

رَبَّنَا تَقْبَلْ مِنَّا، إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (۹)

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهَدْيَ (۱۰)

علی میری

فروردین ماه ۱۳۸۳

برابر با محرم الحرام ۱۴۲۵